

Διασυνοριακές Εξαγορές και Συγχωνεύσεις Ελληνικών Τραπεζών σε Χώρες των Βαλκανίων μετά την Εισαγωγή του Ευρώ στην Ελλάδα.

Κυριαζόπουλος Γεώργιος

Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας

kyriazog@teiko2.gr
kyriazopoulosg@yahoo.com

Δρ. Μαυρίδης Δημήτριος

Καθηγητής ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας, Προϊστάμενος Χρηματοοικονομικού Τμήματος της Σχολής ΣΔΟ Κοζάνης

dmavrids@otenet.gr

Δρ Πετρόπουλος Δημήτριος

Επίκουρος Καθηγητής Γεωργικής Οικονομίας ΤΕΙ Καλαμάτας

d.petro@teikal.gr

Χρήστος Χλιάρας

Master Πληροφορικής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

xristosxliaras93@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι ελληνικές τράπεζες με την ένταξη της Ελληνικής Οικονομίας στην ΟΝΕ, αλλά κυρίως με την εισαγωγή του Ευρώ και στην Ελλάδα, άρχισαν να αναζητούν νέες πηγές εσόδων σε καινούργιες αγορές, με χαμηλότερα κόστη. Στην παρούσα εργασία καταγράφονται οι εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποίησαν οι ελληνικές τράπεζες στις βαλκανικές χώρες την δεκαετία 2000-2009.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας περιγράφεται το μακροοικονομικό περιβάλλον των Βαλκανίων, το πρόσφορο έδαφος και οι ευκαιρίες που δημιουργήθηκαν, ώστε να ωθήσουν τις ελληνικές και ξένες τράπεζες για την επέκτασή τους στο συγκεκριμένο περιβάλλον.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας περιγράφονται αναλυτικά οι επεκτάσεις, τόσο των Ελληνικών τραπεζών όσο και των άλλων Ευρωπαϊκών τραπεζών σε κάθε χώρα των Βαλκανίων ξεχωριστά. Έτσι για παράδειγμα μέχρι 31/12/2008 υπάρχουν τέσσερις τράπεζες στην Βουλγαρία που ελέγχονται από ελληνικές και κατατάσσονται στις 10 κορυφαίες της χώρας αυτής από πλευράς μεριδίου αγοράς. Το ίδιο γεγονός συμβαίνει με τρεις τράπεζες στη Σερβία δύο τράπεζες στη Ρουμανία και μία τράπεζα στην Τουρκία.

Επίσης δίνεται ιδιαίτερη έμφαση για τις εξαγορές τραπεζών στην Ελλάδα. Τέλος καταδεικνύεται η θετική επίδραση στις καταθέσεις, τα δάνεια και επομένως και στους δείκτες ROAA και ROAE των Ελληνικών Τραπεζών από τις διασυνοριακές τους εξαγορές και συγχωνεύσεις στα Βαλκάνια.

Οι ελληνικές τράπεζες από το έτος 2000 υιοθέτησαν επιθετικές πολιτικές επέκτασης με εξαγορές τοπικών τραπεζών των Βαλκανικών χωρών μεγαλώνοντας τα μεγέθη των ισολογισμών τους κυρίως όσον αφορά τα καταναλωτικά και ενυπόθηκα δάνεια, προσπαθώντας να αυξήσουν με κάθε τρόπο τη συνολική κερδοφορία των ομίλων τους. Τέλος σημειώνεται ότι η παρατιθέμενη βιβλιογραφία και αρθρογραφία διαβάστηκε επεξεργάστηκε, προκειμένου να γραφθεί μία συγκεντρωτική επισκόπηση, το αποτέλεσμα της οποίας είναι η παρούσα εργασία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές τραπεζικών οργανισμών είναι ένα αρκετά παλιό φαινόμενο το οποίο ανέκαθεν βρισκόταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τόσο των παραγόντων της αγοράς, όσο και των ακαδημαϊκών, λόγω της σημασίας του τραπεζικού συστήματος στην οικονομία.

Ο τραπεζικός κλάδος έχει γνωρίσει την τελευταία εικοσαετία μία σημαντική τάση για εξαγορές και συγχωνεύσεις. Η τάση αυτή είναι εμφανής ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες, γεγονός που έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας και των σχετικών ερευνητών.

Η τάση για εξαγορές και συγχωνεύσεις οφείλεται σύμφωνα με την τραπεζική θεωρία σε διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα η βελτιστοποίηση του κόστους, η αυξημένη δύναμη στην αγορά, η δυνατότητα για μεγαλύτερη διασπορά του κινδύνου, αλλά και λόγοι που έχουν να κάνουν με την εταιρική διακυβέρνηση και τη «δημιουργία αυτοκρατορίας» από πλευράς των διευθυνόντων συμβούλων του κάθε οργανισμού.

Η επιθετική πολιτική εξαγορών των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια επηρεάστηκε σημαντικά από την εισαγωγή του ευρώ στην ελληνική οικονομία, ή οποία απέκτησε ένα ισχυρό νόμισμα με ταυτόχρονη μείωση των συναλλαγματικών κινδύνων. Έτσι έμεινε στις ελληνικές τράπεζες ουσιαστικά κυρίως μόνο η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, αφού ο πολιτικός κίνδυνος των Βαλκανικών χωρών είχε επίσης εξαλειφθεί με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας και σε αυτές τις χώρες. Ο υψηλός ρυθμός πιστωτικής επέκτασης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων στις Βαλκανικές χώρες με αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για δάνεια εξαιτίας της αυξανόμενης ζήτησης για διαρκή καταναλωτικά αγαθά, κατοικίες και πάγιες επενδύσεις, ήταν επίσης ένας άλλος λόγος που οι ελληνικές τράπεζες εισήλθαν στην Βαλκανική αγορά. Ένας τρίτος και εξίσου σημαντικός λόγος ήταν η επέκταση στις Βαλκανικές αγορές των ελληνικών επιχειρήσεων και εκμετάλλευση των ευκαιριών που τους παρουσιάζονταν σε αυτές τις χώρες. Οι ελληνικές επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες μάλιστα ξεκίνησαν τη δραστηριοποίησή τους στις βαλκανικές χώρες από τη δεκαετία του '90, όπως ήταν φυσικό υπήρξαν πελάτες ελληνικών τραπεζών. Έτσι οι τράπεζες δεν έκαναν τίποτα περισσότερο από το να ακολουθήσουν τους πελάτες τους στις νέες αγορές.

Οι περισσότεροι παρατηρητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, ενώ οι χρηματαγορές και οι αγορές κρατικών ομολόγων είναι η γρήγορα ενσωμάτωση μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος στη ζώνη του ευρώ, υπάρχει μικρή ένδειξη ότι μια παρόμοια διαδικασία ολοκλήρωσης λαμβάνει χώρα για τις λιανικές τραπεζικές υπηρεσίες.

Οι τράπεζες προσφέρουν διαφοροποιημένα προϊόντα στους πελάτες τους, τα οποία μπορεί να είναι προσαρμοσμένα σε συγκεκριμένες συνθήκες ζωής, προτιμήσεις, χαρακτηριστικά κινδύνων και αναγκών των κατοίκων και των επιχειρήσεων των Βαλκανικών χωρών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η δραστηριοποίηση των Ελληνικών Τραπεζών στο Οικονομικό περιβάλλον των Βαλκανίων.

1.1 Το Μακροοικονομικό Περιβάλλον και Χρηματοπιστωτικός Τομέας των Ελληνικών και Ξένων Τραπεζών στα Βαλκάνια

Η μακροοικονομική πρόοδος στην περιοχή των Βαλκανίων είναι ισχυρή και η οικονομική δραστηριότητα αυξάνεται σταθερά (2006: 4,5%- 5% κατά μέσο όρο) κυρίως λόγω ισχυρής εγχώριας ζήτησης. Η ιδιωτική κατανάλωση αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανόδου, καθώς ενισχύεται μεταξύ άλλων από την αύξηση της πιστωτικής επέκτασης προς τα νοικοκυριά και την σταδιακή μείωση των επιτοκίων. Στις περισσότερες χώρες των Βαλκανίων ο αυξημένος δανεισμός των νοικοκυριών έχει επιταχύνει τον ρυθμό ανόδου των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών, επιδεινώνοντας έτσι σημαντικά τα εμπορικά ισοζύγια. Κάτι αντίστοιχο ξεκίνησε στην Ελλάδα προς το τέλος της δεκαετίας του '90 μέχρι και τα μέσα του έτους 2007, γεγονός που συνέβαλε στη σημερινή χρηματοπιστωτική κρίση.

Στις περισσότερες χώρες των Βαλκανίων οι συνεχιζόμενες διαρθρωτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις έχουν συμβάλλει στην αποκατάσταση μακροοικονομικής σταθερότητας και στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού σε μονοψήφιους αριθμούς. Μόνο στην Σερβία ο πληθωρισμός έχει παραμείνει στα όρια του 10% λόγω της ισχυρής

εγχώριας ζήτησης και της αδυναμίας της νομισματικής πολιτικής να εξουδετερώσει την επίδραση των εισροών ξένων κεφαλαίων.

Οι ιδιωτικές επενδύσεις στις Βαλκανικές χώρες παραμένουν σχετικά ανεπαρκείς. Οι περισσότερες εισροές ξένων επενδύσεων κατευθύνονται στον χρηματοπιστωτικό τομέα και αφορούν συμμετοχή σε ιδιωτικοποιήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας στα Βαλκάνια είναι γενικώς υγιής. Οι τράπεζες δραστηριοποιούνται σε ένα γενικά ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα, με ανερχόμενη τη συνολική μακροοικονομική δραστηριότητα και σε συνθήκες και προοπτικές ανερχόμενης κερδοφορίας. Η πιστωτική επέκταση, ιδίως προς τα νοικοκυριά, είναι ισχυρή σε όλες τις χώρες της περιοχής, με ρυθμούς ανόδου σημαντικά υψηλότερους από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η ποιότητα κεφαλαίων των τραπεζών είναι ικανοποιητική με αποδεκτούς δείκτες μη εξυπηρετούμενων δανείων προς συνολικά δάνεια, αλλά με ορατό το ενδεχόμενο μελλοντικής επιδείνωσης των δεικτών αυτών, καθώς η δανειακή επιβάρυνση των νοικοκυριών αυξάνεται με ταχύ ρυθμό.

Τα ποσοστά των δανείων σε ξένο νόμισμα (κυρίως δολάρια ΗΠΑ και ευρώ) προς το σύνολο δανείων είναι αρκετά υψηλό και σε ορισμένες περιπτώσεις υπερβαίνει τα συνήθη όρια ασφάλειας (π.χ. στην Αλβανία το 2005: 73%). Επειδή η συνεχιζόμενη προτίμηση στον δανεισμό σε ξένο νόμισμα, ακόμη και όταν πρόκειται για καταναλωτικά ή στεγαστικά δάνεια, εγείρει ζητήματα έκθεσης των τραπεζών στον συναλλαγματικό κίνδυνο, οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών καταβάλλουν προσπάθειες ενίσχυσης των εποπτικών πλαισίων μέσω ενσωμάτωσης των σχετικών Οδηγιών της Ε.Ε.

1.2 Η Επέκταση Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια¹

Η επέκταση των μεγάλων ελληνικών τραπεζικών ομίλων στα Βαλκάνια ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας 1990 και προέκυψε ως αποτέλεσμα της σταδιακής σύγκλισης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και της οικονομίας προς τα πρότυπα των πιο ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών. Η διαφαινόμενη ωρίμανση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος δημιούργησε την ανάγκη επέκτασης εκτός συνόρων. Τα Βαλκάνια, λόγω πολιτισμικής και γεωγραφικής εγγύτητας δημιουργούσαν συνθήκες ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, και προσδιόρισαν το νέο πεδίο δράσης για τις Ελληνικές τράπεζες. Η σταδιακή προσαρμογή των Βαλκανικών χωρών σε συνθήκες ελεύθερης οικονομίας, η συνέχιση των διαρθρωτικών αλλαγών, τα εκτενή προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων και οι προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης αποτέλεσαν ουσιαστικά στοιχεία για την προσέλκυση των ελληνικών και άλλων ευρωπαϊκών τραπεζών στην περιοχή.

Αρχικά η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια απέβλεπε κυρίως στην εξυπηρέτηση ελληνικών επιχειρήσεων, που δραστηριοποιήθηκαν στην περιοχή αυτή επεκτείνοντας τις δραστηριότητές τους. Γνωρίζοντας τη δραστηριότητα και τον πιστωτικό κίνδυνο των επιχειρήσεων αυτών, οι ελληνικές τράπεζες τις συνόδευσαν στην επέκτασή τους στα Βαλκάνια. Αργότερα, οι ελληνικές τράπεζες διεύρυναν σταδιακά τις εκεί δραστηριότητές τους επωφελοόμενες από την ανερχόμενη αγορά στον τομέα της λιανικής τραπεζικής και αξιοποιώντας επενδυτικές ευκαιρίες σε τομείς όπως η αγορά γης και η ανάπτυξη εμπορικών και οικιστικών ζωνών.

Σήμερα, η παρουσία των μεγάλων ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια δεν αποτελεί περιστασιακή χρηματοοικονομική εκμετάλλευση αλλά σχέδιο μακροχρόνιας επενδυτικής στρατηγικής, η οποία εκδηλώνεται είτε μέσω αυτόνομης ανάπτυξης είτε μέσω εξαγορών εγχώριων τραπεζών. Συνολικά στην περιοχή, το 2005, οι 5 μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι είχαν δημιουργήσει ένα δίκτυο 958 καταστημάτων, απασχολούσαν προσωπικό άνω των 15.000 ατόμων και στις χορηγήσεις κατείχαν μερίδιο αγοράς άνω του 17%. Το 2005 τα κέρδη των 5 μεγάλων τραπεζικών ομίλων από τις εργασίες τους στην περιοχή των Βαλκανίων ξεπέρασαν τα € 138 εκατ., ενώ το 2007 από την περιοχή αυτήν προήρθε το 20% των συνολικών κερδών τους. Σε μερικές από τις χώρες των Βαλκανίων οι ελληνικές τράπεζες έχουν σήμερα ηγετική θέση.

Οι ελληνικές τράπεζες μέσω της επέκτασής τους στα Βαλκάνια επιδιώκουν να βελτιώσουν την κερδοφορία τους, καθώς σταδιακά η λιανική τραπεζική στην Ελλάδα πλησιάζει τα επίπεδα ωρίμανσης των περισσότερων χωρών της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2005 οι χορηγήσεις προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες των Βαλκανίων κυμαίνονταν από 14,5% (Αλβανία) έως 44% (Βουλγαρία), έναντι 76% στην Ελλάδα και 104% στην Ευρωζώνη.

Κυριότεροι ανταγωνιστές των ελληνικών τραπεζών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης είναι:

¹ Όλα τα ποσοστά και τα νούμερα αντλήθηκαν από το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

- Η αυστριακή Erste Bank, κατέχει την 1η θέση στη Ρουμανία μετά την εξαγορά της BCR και συγκεντρώνει στην περιοχή μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού 14%.
 - Η αυστριακή Raiffeisen Zentral Bank, κατέχει την 1η θέση στην Αλβανία, την 1η στη Σερβία και την 3η στη Ρουμανία και συγκεντρώνει στην περιοχή μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού 11%.
 - Η γαλλική Société Générale, κατέχει τη 2η θέση στη Ρουμανία και συγκεντρώνει στην περιοχή μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού 9%.
 - Ο όμιλος της ιταλικής UniCredito, κατέχει την 1η θέση στη Βουλγαρία, συγκεντρώνει στην περιοχή μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού 8%. Επίσης, η Ιταλική Banca Intesa κατέχει τη 2η θέση στη Σερβία.
 - Η ουγγρική OPB Bank, κατέχει τη 2η θέση στη Βουλγαρία και συγκεντρώνει στην περιοχή μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού 4%.
 - Ανάμεσα στους 5 μεγαλύτερους ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους, την πρώτη θέση στην Αλβανία έχει η Τράπεζα Πειραιώς, στη Βουλγαρία η Εθνική Τράπεζα, στην ΠΓΔΜ η Εθνική Τράπεζα, στη Ρουμανία η Alpha Bank και στη Σερβία η Εθνική Τράπεζα.
- Οι ιδιωτικοποιήσεις στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης βρίσκονται ήδη σε προχωρημένο στάδιο, καθώς τα 2/3 του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος ελέγχεται από τράπεζες του εξωτερικού. Τα υψηλότερα ποσοστά ιδιωτικών τραπεζών καταγράφονται στην Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, ΠΓΔΜ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζών στα Βαλκάνια.

2.1 Προκλήσεις και Προοπτικές των Ελληνικών Τραπεζών στα Βαλκάνια

Σήμερα τα Βαλκάνια προσφέρουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης των εργασιών στις τράπεζες των ευρωπαϊκών χωρών, λόγω του υψηλού ρυθμού πιστωτικής επέκτασης και του χαμηλού ακόμη επιπέδου ανάπτυξης των χρηματοοικονομικών αγορών. Ωστόσο, όσο επεκτείνεται η αναβάθμιση συστημάτων και προϊόντων που προσφέρουν οι ευρωπαϊκές τράπεζες, τόσο οι ελληνικές τράπεζες καλούνται να προσαρμόσουν την στρατηγική τους σε περιβάλλον αυξανόμενου ανταγωνισμού.

Η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στις αναπτυσσόμενες εγγύς αγορές της Βαλκανικής και της Μεσογείου παραμένει κεντρικός άξονας της στρατηγικής τους. Ωστόσο, σήμερα όλο και περισσότερο οι αποτιμήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων στην περιοχή αυξάνονται σε τέτοιο βαθμό, που σε ορισμένες περιπτώσεις το τίμημα εξαγοράς είναι απαγορευτικό για τις ελληνικές τράπεζες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η πώληση της Ρουμανικής BCR, με τίμημα 3,75 δις ευρώ, που προκάλεσε την αναμέτρηση μερικών από τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες, ενώ απέκλεισε τη συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών.

Οι υψηλές αποτιμήσεις καθιστούν πιο πρόσφορη μέθοδο επέκτασης στην περιοχή την οργανική ανάπτυξη των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς οι εναπομένουσες προς πώληση τράπεζες είναι λίγες και ακριβότερες. Ακόμη και σε λιγότερο ανεπτυγμένες αγορές (π.χ. στη Σερβία), οι εξαγορές πραγματοποιούνται σήμερα στο τετραπλάσιο της λογιστικής αξίας των προς πώληση τραπεζικών ιδρυμάτων, ενώ πριν από λίγα μόλις χρόνια οι εξαγορές πραγματοποιούνταν σε τιμές μιάμιση φορά πάνω από την λογιστική τους αξία.

Σε ορισμένες βαλκανικές χώρες οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν σχεδόν ολοκληρωθεί (π.χ. Ρουμανία, Βουλγαρία) και ο βαθμός ιδιωτικού ελέγχου του τραπεζικού κλάδου βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα (έως και 90% των συνολικών κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος). Η είσοδος ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων και η ανάπτυξη νέων τοπικών τραπεζών θα μειώσει περαιτέρω το μερίδιο αγοράς για τα εναπομείναντα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα κρατικών συμφερόντων.

2.2 Τραπεζική δραστηριότητα στα Βαλκάνια ²

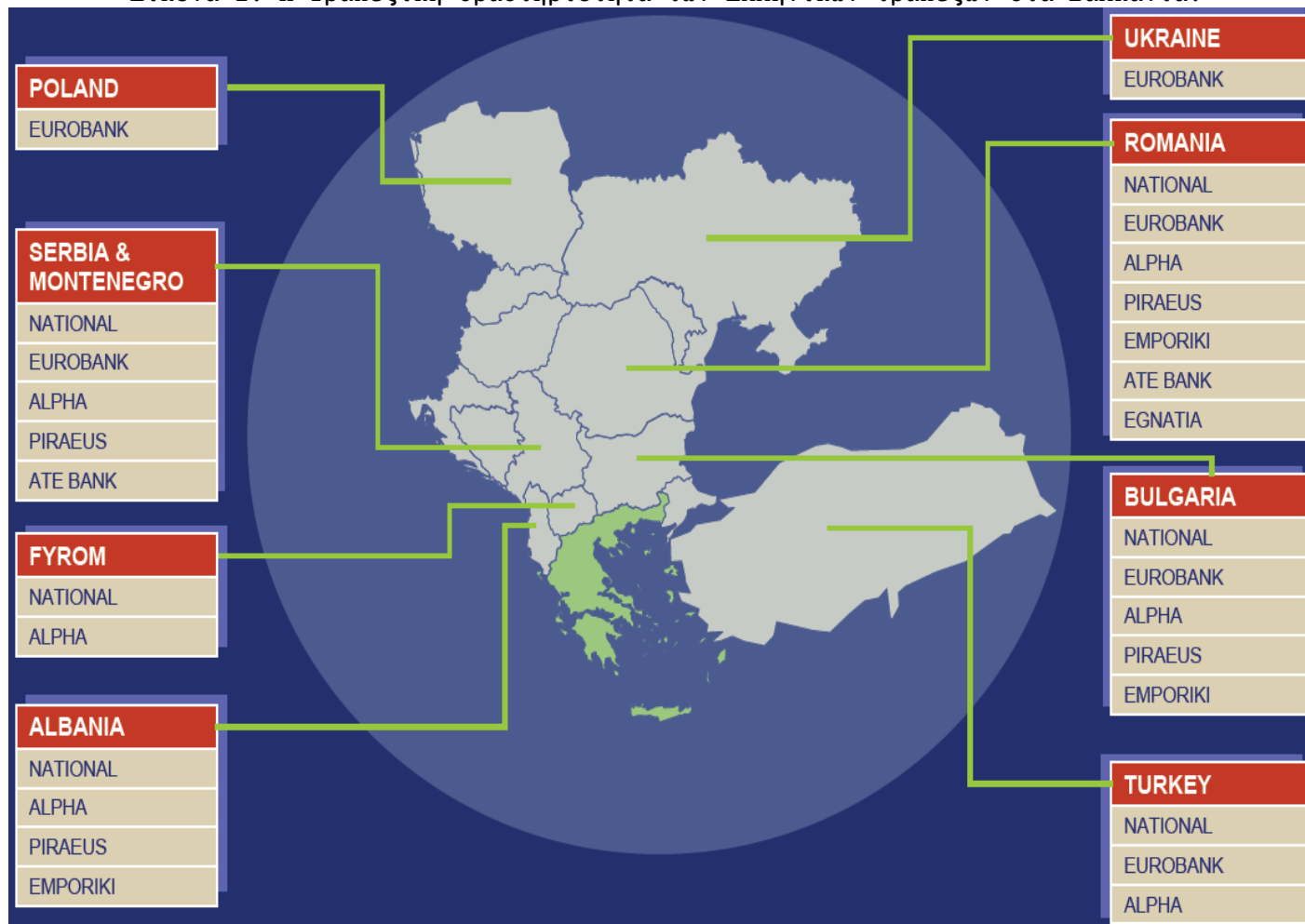
Η τραπεζική δραστηριότητα στις περιοχές των βαλκανικών χωρών αναφέρεται στις χώρες της Σερβίας, ΠΓΔΜ, Αλβανίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας και Τουρκίας. Στις χώρες αυτές οι τράπεζες που επεκτάθηκαν είναι από τις πιο μεγάλες τράπεζες της Ελλάδας, άσχετα εάν η καταγωγή τους και οι πλειοψηφία των μετόχων είναι από εκτός Ελλάδας, οι τράπεζες αυτές είναι η Εθνική, Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank, ΑΤΕ, Εμπορική και Εγνατία.

Αν εξετάσουμε την δραστηριότητα στις Βαλκανικές χώρες παρατηρούμε ότι στην Πολωνία και στην Ουκρανία η μόνη τράπεζα που επεκτάθηκε είναι η Eurobank, ενώ στην Τουρκία και στην Fyrom επεκτάθηκαν οι Εθνική, η Alpha bank και η Eurobank

² Τα στοιχεία για την ανάπτυξη των τραπεζών στις χώρες των Βαλκανίων αντλήθηκαν από την ΕΚΤ

χωρίς να ισχύει για την Eurobank η περίπτωση της Fyrom αλλά μόνο της Τουρκίας. Στην χώρα της Αλβανίας το ενδιαφέρον της τραπεζικής δραστηριότητας είναι από τις τράπεζες της Εθνικής, της Πειραιώς, της Εμπορικής και της Alpha Bank ενώ στην χώρα της Σερβίας οι τράπεζες που επεκτάθηκαν είναι η Εθνική, η Eurobank, η Alpha Bank, η Πειραιώς και η ΑΤΕ. Στην χώρα της Βουλγαρίας το τραπεζικό ενδιαφέρον εκφράζεται από την μεριά της Εθνικής, Eurobank, Alpha Bank Πειραιώς και Εμπορική. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στις χώρες των Βαλκανίων παρουσιάζει η περίπτωση της Ρουμανίας όπου η τραπεζική δραστηριότητα εκφράζεται από την μεριά Εθνικής, της Eurobank, της Alpha Bank, της τράπεζας Πειραιώς, της Εμπορικής, της ΑΤΕ και της Εγνατίας τράπεζας.

Εικόνα 1. Η Τραπεζική δραστηριότητα των Ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια.

Πηγή: Deloitte

2.3 ΑΛΒΑΝΙΑ

Ο τραπεζικός τομέας στην Αλβανία κατέχει κυρίαρχη θέση στην οικονομία της χώρας και απαρτίζεται από 17 τράπεζες, εκ των οποίων οι 14 ελέγχονται από ξένες τράπεζες. Τα συνολικά κεφάλαια των εμπορικών τραπεζών ανέρχονται στο 61% του ΑΕΠ.

Αν και η υψηλή πιστωτική επέκταση (48% κατά μέσο όρο στην τελευταία τριετία) έχει συμπιέσει προς τα κάτω τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, οι τράπεζες παρουσιάζουν ικανοποιητική ρευστότητα και κερδοφορία. Τα κέρδη προέρχονται κυρίως από το υψηλό επιτοκιακό περιθώριο, ενώ οι δείκτες αποτελεσματικότητας σημειώνουν πτωτική τάση. Τα υψηλά επιτόκια δανεισμού (2005: 9%-13%) αντανακλούν τις σημαντικές ασυμμετρίες στην πληροφόρηση βάσει της οποίας χορηγούνται τα δάνεια και τα προβλήματα που παρατηρούνται στην εκτέλεση των εγγυήσεων των δανείων.

Το 2005, οι 9 μεγαλύτερες τράπεζες στην Αλβανία (Raiffeisen Bank, American Bank of Albania, Tirana Bank, Alpha Bank, Procredit Bank, Popular Bank, National Bank of Greece, Credins Bank και Emporiki Bank-Albania) συγκέντρωναν το 74% των συνολικών κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος, το 87% των χορηγήσεων σε πελάτες και το 88% των καταθέσεων. Οι 14 ξένες τράπεζες συγκέντρωναν το 92% κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος και το 87% των χορηγήσεων σε ιδιώτες.

Η Ιταλική τράπεζα Sampaolo Imi εξαγόρασε το 87,39% της Αλβανικής Albanian Bank και μετονομάστηκε σε Italian-Albanian Bank την περίοδο του έτους 2005 με ποσό εξαγοράς 155,40 εκατομ. USD, καθώς επίσης η Αυστριακή τράπεζα Raiffeisen εξαγόρασε την Αλβανική τράπεζα Savings Bank of Albania με ποσοστό εξαγοράς 27,17% και ποσό εξαγοράς 4.83 εκατομ. USD την περίοδο του έτους 2003.

Πίνακας 1. Τράπεζες Ξένες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες στην Αλβανία.				
Ελληνική Τράπεζα Αγοραστής	Ξένη Τράπεζα Στόχος	Χώρα Αγοραστή	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Sampaolo Imi	Italian Albanian Bank	Ιταλία	87,39%	155,40
Raiffeisen	Savings Bank of Albania	Αυστρία	100,00%	126,00
Σύνολο				281,40

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Το 2005, κυρίαρχη θέση στην τραπεζική αγορά της Αλβανίας είχε η Raiffeisen Bank με μερίδιο στο ενεργητικό 41% και μερίδιο στις καταθέσεις 47%. Η Raiffeisen Bank είναι τράπεζα αυστριακών συμφερόντων και εδραίωσε την θέση της στην Αλβανία το 2004 μετά την εξαγορά (έναντι \$126 εκατ.) της μεγαλύτερης αλβανικής τράπεζας, της Savings Bank. Η Raiffeisen Bank έχει το μεγαλύτερο δίκτυο καταστημάτων στην Αλβανία με 97 καταστήματα και η Tirana Bank (θυγατρική της Τράπεζας Πειραιώς) το δεύτερο μεγαλύτερο με 33 καταστήματα.

Τα μερίδια αγοράς βάσει χορηγήσεων σε πελάτες είναι λιγότερο συγκεντρωμένα από εκείνα του ενεργητικού και των καταθέσεων, καθώς η μεγαλύτερη σε κεφάλαια τράπεζα (Raiffeisen Bank) είναι δεύτερη στην κατάταξη με μερίδιο μόλις 13,9%. Πρώτη στην κατάταξη βρίσκεται η American Bank of Albania με μερίδιο αγοράς βάσει χορηγήσεων 16,7%. Τρίτη στην κατάταξη βρίσκεται η Tirana Bank, θυγατρική της Τράπεζας Πειραιώς, με μερίδιο αγοράς βάσει χορηγήσεων 13,7%, το 2005.

Η χώρα με την μεγαλύτερη διείσδυση στην τραπεζική αγορά της Αλβανίας είναι η Ελλάδα. Οι πέντε μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν ισχυρή παρουσία και συγκεντρώνουν το 35,7% των χορηγήσεων σε πελάτες και ακολουθούν οι ΗΠΑ (16,7%) και η Αυστρία (13,9%), μέσω της American Bank of Albania και της Raiffeisen Bank αντίστοιχα.

Ο ανταγωνισμός στον τραπεζικό τομέα της Αλβανίας αναμένεται ότι θα ενταθεί στα επόμενα χρόνια και θα εκδηλωθεί μεταξύ άλλων μέσω συμπίεσης του επιτοκιακού περιθωρίου και των προμηθειών, καθώς η νέα διοίκηση (Raiffeisen Bank) της άλλοτε κρατικής Savings Bank έχει σαφή προσανατολισμό στη λιανική τραπεζική.

2.4 Βουλγαρία

Το 2007 είναι έτος-σταθμός για την Βουλγαρία καθώς από τον Ιανουάριο είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην περιοχή της Βουλγαρίας οι τραπεζικές δραστηριότητες από την μεριά της Ελλάδας όσο και από την μεριά των ξένων χωρών δεν παρουσίασαν αρκετό ενδιαφέρον. Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Βουλγαρίας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD διαμορφώθηκε στο ποσό των 265,97 για τις Ελληνικές τράπεζες και συγκεκριμένα οι Ελληνικές τράπεζες που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή της Βουλγαρίας είναι η Eurobank και η Τράπεζα Πειραιώς οι οποίες εξαγόρασαν την τράπεζες DZI Bank και την Eurobank (Βουλγαρική) αντίστοιχα η κάθε μία. Το ποσοστό συμμετοχής καθώς επίσης και το ποσό εξαγοράς φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 2.

Πίνακας 2. Οι ελληνικές τράπεζες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Βουλγαρίας

Ελληνική Τράπεζα Αγοραστής	Βουλγάρικη Τράπεζα Στόχος	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Eurobank	DZI Bank	74,26%	200,20
Πειραιώς	Eurobank	99,70%	65,77
Σύνολο			265,97

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Βουλγαρίας από χώρες εκτός Ελλάδας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD διαμορφώθηκε στο ποσό των 532,56 και συγκεκριμένα οι τράπεζες που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή της Βουλγαρίας είναι η Novator του Ηνωμένου Βασιλείου, η Αυστριακή Bank Austria και η Ουγγρική τράπεζα OTP Bank. Το ποσοστό συμμετοχής καθώς επίσης και το ποσό εξαγοράς των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων σε τράπεζες της Βουλγαρίας από ξένες τράπεζες φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 3.

Πίνακας 3. Οι υπόλοιπες χώρες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Βουλγαρίας.

Ξένη Τράπεζα Αγοραστής	Βουλγάρικη Τράπεζα Στόχος	Χώρα Αγοραστή	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Novator	EIBank	Ηνωμ.Βα	18,27%	30,01
Bank Austria	Herbros Bank	Αυστρία	99,90%	127,20
OTP Bank	DSK Bank	Ουγγαρία	100,00%	375,35
Σύνολο				532,56

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Το Βουλγαρικό τραπεζικό σύστημα κυριαρχείται από ξένες τράπεζες. Το ποσοστό των συνολικών κεφαλαίων που ελέγχονται από τράπεζες του εξωτερικού αυξήθηκε σταδιακά από 38% το 1999 σε 76% το 2005. Οι τράπεζες που αγοράστηκαν από ξένους προχώρησαν σε ριζική αναδιάρθρωση, αλλά στη διαδικασία αυτή ορισμένες απώλεσαν μερίδια αγοράς. Για παράδειγμα, η Bulbank το 1999 και πριν την εξαγορά της από την UniCredito είχε μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού 25%, ενώ το 2005 είχε μερίδιο 10% περίπου. Αντίθετα, οι τοπικές ιδιωτικές τράπεζες ενδυναμώθηκαν σταδιακά αυξάνοντας το μερίδιο αγοράς τους βάσει χορηγήσεων σε πελάτες σε 21% το 2005, από 15% το 1999.

Το 2005, οι 8 εγχώριες ιδιωτικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην χώρα ήλεγχαν μόλις το 24% των κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος και οι δύο κρατικές τράπεζες το 2% περίπου.

Το τραπεζικό σύστημα στη Βουλγαρία έχει ήδη εισέλθει σε νέα φάση εξελίξεων, μέσω εγχώριων συγχωνεύσεων και εξαγορών, που θα επιφέρουν νέες σημαντικές ανακατατάξεις. Συγχωνεύσεις και συνεργασίες μεταξύ δύο ή και παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων αναμένεται να δημιουργήσουν τράπεζες στρατηγικής σημασίας με ηγετική θέση στην αγορά. Η συγχώνευση της ιταλικής UniCredito με την γερμανική Hypo-Vereinsbank, (HVB) που ολοκληρώθηκε στις 15 Ιουνίου 2005, είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων ισορροπιών στην τραπεζική αγορά της Βουλγαρίας. Η UniCredito και η HVB ελέγχουν τρεις τράπεζες στη Βουλγαρία, την Bulbank (από πλευράς UniCredito) και τις HVB Biochim (πρώην Biochim Commercial Bank) και Hebrosbank (από πλευράς HVB). Η συγχώνευση μεταξύ των Bulbank, HVB Bank Biochim και HebrosBank θα δημιουργήσει ένα μεγάλο πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο θα συγκεντρώνει μερίδια αγοράς ανέφικτα για τους ανταγωνιστές.

Επιπλέον, το πρώτο εξάμηνο του 2006 η ένωση των καταστημάτων της Τράπεζας Πειραιώς και της θυγατρικής της Piraeus Eurobank AD είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία μεγαλύτερης τράπεζας που καταλαμβάνει την 8η θέση στην κατάταξη,

ξεπερνώντας τις Economic Investment Bank, SG- Express Bank και DZI Bank που κατείχαν αντίστοιχα την 8η, 9η, και 10η θέση το 2005.

Κυρίαρχη θέση στην τραπεζική αγορά της Βουλγαρίας έχει ο όμιλος UniCredito με μερίδιο βάσει ενεργητικού 21,8% το 2005 και μερίδιο βάσει χορηγήσεων 21,9%. Ακολουθούσε η συγκριτική OPT Bank, μετά την εξαγορά της DSK Bank, με μερίδιο ενεργητικού 13,6% και μερίδιο χορηγήσεων 16,3%.

Συνολικά, η χώρα με την μεγαλύτερη διείσδυση στην τραπεζική αγορά της Βουλγαρίας είναι η Ελλάδα, μετά την πρόσφατη εξαγορά της DZI Bank από την EFG Eurobank-Εργασίας. Τον Ιούνιο 2006 οι πέντε μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι συγκέντρωναν το 23,6% των κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος και το 26,2% των χορηγήσεων σε πελάτες.

2.5 Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ)

Εκτός από τις Ελληνικές Τράπεζες και η Γερμανική τράπεζα Internationale Micro INV που εξαγόρασε το 27,17% της τράπεζας ProCredit Bank της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας με ποσό εξαγοράς 4,83 εκ \$.

Πίνακας 4. Τράπεζες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες στην ΠΓΔΜ				
Ελληνική Τράπεζα Αγοραστής	Ξένη Τράπεζα Στόχος	Χώρα Αγοραστή	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Internationale Micro Inv	ProCredit Bank	Γερμανία	27,17%	4,83

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Το τραπεζικό σύστημα αποτελείται από 20 τράπεζες, εκ των οποίων οι 8 είναι ξένης ιδιοκτησίας, 1 είναι κρατική και 11 είναι εγχώριες ιδιωτικές τράπεζες. Η παρουσία των ξένων τραπεζών παραμένει περιορισμένη σε σύγκριση με άλλες τραπεζικές αγορές της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το ποσοστό των συνολικών κεφαλαίων που ελέγχονται από ξένες τράπεζες στην ΠΓΔΜ αυξήθηκε σταδιακά από 11% το 1999, σε 51,3% το 2005.

Οι ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών στην ΠΓΔΜ βρίσκονται σε αρκετά προχωρημένο στάδιο (2005: 92% του ενεργητικού των τραπεζών) δεδομένου ότι υπάρχει μόνο μια μικρού μεγέθους κατά 100% κρατική τράπεζα (Macedonian Bank for Development Promotion AD Skorje), από τις 20 τράπεζες του συστήματος. Το 2005, το 47,1% των συνολικών κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος ανήκε σε εγχώριους ιδιώτες επενδυτές και το 51,3% σε ξένους επενδυτές. Εγχώριες ιδιωτικές μικρού μεγέθους τράπεζες βρίσκονται σε συνομιλίες για συγχώνευση, ενώ για άλλες έχει εκφραστεί ενδιαφέρον από ξένους στρατηγικούς επενδυτές. Εκτιμάται ότι τα επόμενα χρόνια θα υπάρξει μεγάλη δραστηριότητα συγχωνεύσεων και εξαγορών στην ΠΓΔΜ.

Το τραπεζικό σύστημα της ΠΓΔΜ χαρακτηρίζεται από σημαντική συγκέντρωση των μεριδίων αγοράς. Οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (Komercijalna Banka Skorje, Stopanska Banka Skorje, και Tutunska Banka Skorje) συγκεντρώνουν το 66% των συνολικών κεφαλαίων του κλάδου, το 68% των συνολικών χορηγήσεων και το 73% των καταθέσεων πελατών.

Κυρίαρχη θέση στην τραπεζική αγορά της ΠΓΔΜ έχει η Εθνική Τράπεζα μετά την εξαγορά του 68,4% της δεύτερης μεγαλύτερης τράπεζας της χώρας -Stopanska Banka Skorje- τον Απρίλιο 2000 αντί €60 εκατ. Μέσω της Stopanska Banka Skorje, η Εθνική Τράπεζα έχει μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού 23,8% και μερίδιο αγοράς χορηγήσεων 27%.

Η Alpha Bank εισήλθε στην τραπεζική αγορά της ΠΓΔΜ το 1999 με την εξαγορά της Kredinta Banka, που αργότερα μετονόμασε σε Alpha Bank Skorje. Το 2005, η Alpha Bank Skorje είχε μερίδιο αγοράς χορηγήσεων 2,6%.

Η EFG- Eurobank- Ergasias, η Emporiki Bank και η Τράπεζα Πειραιώς δεν έχουν παρουσία στην ΠΓΔΜ.

2.6 Ρουμανία

Στην περιοχή της Ρουμανίας στην αρχή οι τραπεζικές δραστηριότητες από την μεριά της Ελλάδας δεν παρουσίασαν αρκετό ενδιαφέρον όσο από την μεριά των ξένων χωρών. Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Ρουμανίας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD

διαμορφώθηκε στο ποσό των 81,07 για τις Ελληνικές τράπεζες και συγκεκριμένα οι Ελληνικές τράπεζες που έπαιξαν ρόλο στις εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή της Σερβίας είναι η ΑΤΕ, και η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος οι οποίες εξαγόρασαν τις τράπεζες Mindbank και Banka Romaneasca αντίστοιχα η κάθε μία. Το ποσοστό συμμετοχής καθώς επίσης και το ποσό εξαγοράς φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 5.

Πίνακας 5. Οι Ελληνικές τράπεζες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Ρουμανίας			
Ελληνική Τράπεζα Αγοραστής	Ρουμανική Τράπεζα Στόχος	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
ΑΤΕ	Mindbank	57,13%	41,07
Εθνική Τράπεζα Ελλάδος	Banka Romaneasca	81,65%	40,00
Σύνολο			81,07

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Ρουμανίας από χώρες εκτός Ελλάδας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD διαμορφώθηκε στο ποσό των 4853,17 και συγκεκριμένα οι τράπεζες που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή της Ρουμανίας είναι η Αυστριακή Erste Bank και Bank Austria ενώ από την χώρα της Γαλλίας η Societe Generale και τέλος η Ισραηλινή Bank Leumi Le Israel. Το ποσοστό συμμετοχής καθώς επίσης και το ποσό εξαγοράς των παραπάνω τραπεζών φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 6.

Πίνακας 6. Οι υπόλοιπες χώρες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Ρουμανίας.				
Ξένη Τράπεζα Αγοραστής	Ρουμανική Τράπεζα Στόχος	Χώρα Αγοραστή	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Erste Bank	Banka Comerciala Romana	Αυστρία	61,90%	4.445,81
Bank Leumi Le Israel	Eurom Bank	Ισραήλ	95,00%	41,41
Bank Austria	Bank Tiriac	Αυστρία	100,00%	311,25
Societe Generale	BRD	Γαλλία	7,32%	54,70
Σύνολο				4853,17

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Η Ρουμανία έγινε πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μαζί με την Βουλγαρία τον Ιανουάριο του 2007

Ο τραπεζικός κλάδος στη Ρουμανία αποτελείται από 39 τράπεζες, από τις οποίες οι 30 είναι ξένες και 1 είναι κρατική. Η συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος δεν είναι πολύ υψηλή καθώς οι 5 μεγαλύτερες ελέγχουν μόλις το 60% των κεφαλαίων του κλάδου.

Σήμερα το 90% των συνολικών κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος ελέγχεται από ξένες τράπεζες. Οι Ευρωπαϊκές τράπεζες ελέγχουν το 80% των κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος.

Μεσοπρόθεσμα και μετά την ολοκλήρωση των ιδιωτικοποιήσεων στη Ρουμανία αναμένονται σημαντικές ανακατατάξεις στον τραπεζικό κλάδο όσο αφορά την ένταση του ανταγωνισμού, των μεριδίων αγοράς, την ποιότητα και τον αριθμό των προσφερόμενων προϊόντων και την κερδοφορία των τραπεζών. Η αναμενόμενη όξυνση του ανταγωνισμού θα προκαλέσει νέο κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών καθώς τα τραπεζικά ιδρύματα θα λειτουργούν σε περιβάλλον όπου το μέγεθος της τράπεζας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο.

Το Α΄ τρίμηνο 2006, κυρίαρχη θέση στην τραπεζική αγορά της Ρουμανίας είχε η αυστριακή Erste Bank με μερίδιο ενεργητικού 25,9%. Ακολουθούσε η Γαλλική Société Générale, μετά την εξαγορά της BRD Bank, με μερίδιο ενεργητικού 15,2% .

Από τις συνολικά 39 τράπεζες στη Ρουμανία, οι 15 μεγαλύτερες συγκεντρώνουν το 89% των κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος. Οι χώρες με την μεγαλύτερη διείσδυση στην τραπεζική αγορά της Ρουμανίας είναι η Αυστρία (Α΄ τρίμηνο 2006: 33,9% μερίδιο ενεργητικού), η Γαλλία (Α΄ τρίμηνο 2006: 15,2% μερίδιο ενεργητικού) και η Ολλανδία (Α΄ τρίμηνο 2006: 9,8% μερίδιο ενεργητικού). Οι 5 μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι συγκέντρωναν το 11,9% των κεφαλαίων του συστήματος.

Το 2005, οι ελληνικές τράπεζες συγκέντρωναν συνολικά το 13,6% των χορηγήσεων σε πελάτες.

2.7 Σερβία

Στην περιοχή της Σερβίας οι τραπεζικές δραστηριότητες από την μεριά της Ελλάδας όσο και από την μεριά των ξένων χωρών παρουσίασαν αρκετό ενδιαφέρον. Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Σερβίας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD διαμορφώθηκε στο ποσό των 973,68 για τις Ελληνικές τράπεζες και συγκεκριμένα οι Ελληνικές τράπεζες που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή της Σερβίας είναι η Alpha Bank, η Eurobank, η ΑΤΕ, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και η Τράπεζα Πειραιώς οι οποίες εξαγόρασαν τις τράπεζες Jubanka, National Savings Bank, AIK Banka, Vojvodjanska Banka και Atlas Banka αντίστοιχα η κάθε μία. Το ποσοστό συμμετοχής καθώς επίσης και το ποσό εξαγοράς φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 7.

Πίνακας 7. Οι ελληνικές τράπεζες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Σερβίας.

Ελληνική Τράπεζα Αγοραστής	Σερβική Τράπεζα Στόχος	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Alpha	Jubanka	100,00%	206,69
Eurobank	National Savings Bank	90,20%	93,28
ΑΤΕ	AIK Banka	20,00%	101,78
Εθνική Τράπεζα Ελλάδος	Vojvodjanska Banka	100,00%	489,57
Πειραιώς	Atlas Banka	88,23%	34,45
Λαϊκή Τράπεζα	Centrobanka	76,00%	47,91
Σύνολο			973,67

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Σερβίας από χώρες εκτός Ελλάδας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD διαμορφώθηκε στο ποσό των 1063,26. Συγκεκριμένα οι τράπεζες που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή της Σερβίας, το ποσοστό συμμετοχής, καθώς επίσης και το ποσό εξαγοράς φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 8.

Πίνακας 8. Οι υπόλοιπες χώρες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Σερβίας.

Ξένη Τράπεζα Αγοραστής	Σερβική Τράπεζα Στόχος	Χώρα Αγοραστή	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Banka Intesa	Delta Banka	Ιταλία	90,00%	432,08
EBRD	Komercijalna Banka	Ηνωμ.Βα	25,00%	84,21
Erste Bank	Novasdska Banka	Αυστρία	100%	108,98
Findomestic Banca	Nova Bank	Ιταλία	95,00%	26,12

Nova Ljubljanska banka	Continental Banka	Σλοβενία	98,97%	59,93
OTP Bank	Kulska Banka	Ουγγαρία	67,00%	152,23
OTP Bank	Zepter Bank	Ουγγαρία	75,10%	44,31
Sampaolo Imi	Panonska	Ιταλία	87,39%	155,4
Σύνολο				1063,26

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Από το 2003, ο τραπεζικός κλάδος στη Σερβία αναπτύσσεται με ταχύ ρυθμό. Αυτό αναμενόταν λίγο πολύ, λαμβάνοντας υπόψη τη χαμηλή βάση εκκίνησης μετά από την εκκαθάριση των τεσσάρων μεγαλύτερων τοπικών τραπεζών τον Ιανουάριο 2002. Στην περίοδο 2001-2006 περισσότερα από US\$20 δις εισήλθαν στη Σερβία κυρίως από μεταναστευτικά εμβάσματα και έσοδα ιδιωτικοποιήσεων. Τα συνολικά κεφάλαια του τραπεζικού τομέα υπερδιπλασιάστηκαν στη διάρκεια των τελευταίων τριών ετών και ανήλθαν τον Ιούνιο 2006 σε €11,7 δισ. Παρόλα αυτά, ο λόγος συνολικά κεφάλαια τραπεζών προς το ΑΕΠ παραμένει ακόμη χαμηλός (2005: 43%).

Ο δανεισμός του ιδιωτικού τομέα, αν και αυξάνεται με ταχύ ρυθμό (43% το 2005), ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι επίσης χαμηλός (22,5% το 2005) υποδηλώνοντας σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης.

Ο τραπεζικός κλάδος στη Σερβία δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλή συγκέντρωση μεριδίων. Το 2005, το μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών ανήλθε σε 50% και των δέκα μεγαλύτερων τραπεζών σε 66%. Από τις συνολικά 40 τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη χώρα οι 17 ξένες συγκεντρώνουν το 66% των κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος, οι 11 κρατικές το 23,9% και οι εγχώριες ιδιωτικές το 10,1%.

Η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων στη Σερβία, η οποία στην ουσία ξεκίνησε στις αρχές του 2005, συνεχίζεται μέχρι σήμερα με γρήγορο ρυθμό. Οι πιο πρόσφατες σημαντικές ιδιωτικοποιήσεις στον τραπεζικό κλάδο ήταν της Panonska Banka η οποία εξαγοράστηκε από την ιταλική San Paolo IMI στο τέλος Ιουλίου 2006, και της Vojvodjanska Banka η οποία εξαγοράστηκε από την Εθνική Τράπεζα το Σεπτέμβριο 2006. Το επόμενο τραπεζικό ίδρυμα προς ιδιωτικοποίηση στη Σερβία είναι η Credy Banka AD, Kragujevac.

Για το εγγύς μέλλον αναμένεται σημαντική δραστηριότητα συγχωνεύσεων και εξαγορών στη χώρα καθώς υπάρχουν σημαντικά περιθώρια περαιτέρω σύμπτυξης του κλάδου και κρατικές τράπεζες προς ιδιωτικοποίηση.

Το 2005, κυρίαρχη θέση στην τραπεζική αγορά της Σερβίας είχε η αυστριακή Raiffeisen Bank με μερίδιο βάσει ενεργητικού 15,4% και μερίδιο αγοράς χορηγήσεων 18,7%. Ακολουθούσε η ιταλική Banca Intesa, με μερίδιο βάσει ενεργητικού 10,6% και μερίδιο αγοράς χορηγήσεων 10,2%.

Οι χώρες με την μεγαλύτερη διείσδυση στην τραπεζική αγορά της Σερβίας είναι η Ιταλία (2005: 18% μερίδιο ενεργητικού), η Αυστρία και η Ελλάδα (2005: 17% μερίδιο βάσει ενεργητικού η κάθε μία), εάν συνυπολογισθεί η πρόσφατη συμφωνία εξαγοράς της Vojvodjanska Banka από την Εθνική Τράπεζα και η συμφωνία εξαγοράς της AIK Banka από την Αγροτική Τράπεζα.

Το 2005, οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν περιορισμένη ικανότητα διείσδυσης στην αγορά της Σερβίας. Σήμερα ωστόσο μετά την εξαγορά της έκτης μεγαλύτερης τράπεζας της χώρας από την Εθνική Τράπεζα η συνολική παρουσία των μεγάλων ελληνικών τραπεζών έχει ενισχυθεί. Το 2005 οι 5 μεγάλες ελληνικές τράπεζες συγκεντρώνουν μερίδιο αγοράς χορηγήσεων σε πελάτες 12,86%, από 8,66% πριν την εξαγορά της Vojvodjanska Banka.

2.8 Τουρκία

Στην περιοχή της Τουρκίας οι τραπεζικές δραστηριότητες από την μεριά της Ελλάδας δεν παρουσίασαν αρκετό ενδιαφέρον σε αντίθεση με άλλες ξένες χώρες. Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Τουρκίας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD διαμορφώθηκε στο ποσό των 2.770,00 για και αφορούσε την Εθνική τράπεζα της Ελλάδος με την Finansbank με ποσοστό συμμετοχής 46,00% και το προαναφερόμενο ποσό εξαγοράς.

Πίνακας 9. Οι ελληνικές τράπεζες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Τουρκίας.

Ελληνική Τράπεζα Αγοραστής	Τούρκικη Τράπεζα Στόχος	Χώρα Αγοραστή	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Εθνική Τράπεζα Ελλάδος	Finansbank	Ελλάδα	46,00%	2.770,00
Alpha	altemnatibank	Τουρκία	47,00%	246,30
Eurobank Ergasias	Tekfenbank	Τουρκία	70,00%	182,00
Σύνολο				3.198,30

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

Το συνολικό ποσό των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων στην χώρα της Τουρκίας από χώρες εκτός Ελλάδας την περίοδο του 2004 έως την περίοδο του 2006 σε εκατομ. USD διαμορφώθηκε στο ποσό των 6457,00 USD και συγκεκριμένα οι τράπεζες που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή της Τουρκίας καθώς το ποσοστό συμμετοχής και το ποσό εξαγοράς παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 10.

Πίνακας 10. Οι υπόλοιπες χώρες που συγχωνεύτηκαν και εξαγόρασαν τράπεζες της Τουρκίας.

Ξένη Τράπεζα Αγοραστής	Τούρκικη Τράπεζα Στόχος	Χώρα Αγοραστή	Ποσοστό Συμμετοχής	Ποσό Εξαγοράς (USD Εκατ.)
Citybank	Akbank	ΗΠΑ	20,00%	3.100,00
Turan Alem Bank	Sekerbank	Καζακιστάν	33,98%	283,20
Dexia Bank	Denizbank	Βέλγιο	100,00%	809,56
General Electric	Garanti Bankasi	ΗΠΑ	74,70%	1.806,00
Fortis	Dis Ticaret Bankasi	Βέλγιο	89,34%	1.051,00
BNP Paribas	TEB	Γαλλία	50,00%	216,80
Σύνολο				6457,00

Πηγή : Mergerstat. Intellinet. Bloomberg. Athens Stock Exchange

2.9 Στοιχεία για την Ελλάδα ³

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται εξαγορές που αφορούν τράπεζες με έδρα στην Ελλάδα. Για αυτό το λόγο σε μερικές περιπτώσεις οι ελληνικές τράπεζες είναι στόχος και άλλες φορές αυτές είναι οι εξαγοράζουσες (φαίνεται από τον πίνακα στη στήλη target country). Παρατηρούμε στην Εικόνα 1 ότι οι μισές ανακοινώσεις έλαβαν χώρα μέσα στο 2006.

³ Τα στοιχεία ανιλήθησαν από την Deloitte "Highlights of the Greek Banking Sector", Deloitte Business Solutions S.A., December 2007., την Τράπεζα της Ελλάδος, το ΧΑΑ και την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Εικόνα 2 Εξαγορές και συγχωνεύσεις στην Ελλάδα κατά τα έτη 2004–2006

#	Date Announced	Buyer	Buyer Country	Target	Target Country	% Sought	Deal Size (USD mn.)
1.	27-Nov-06 ¹	Alpha Bank	Greece	Alternatifbank	Turkey	47.00%	246.30
2.	12-Oct-06 ¹	EFG Eurobank Ergasias	Greece	Dominet Bank	Poland	100.00%	n/a
3.	29-Sep-06 ¹	EFG Eurobank	Greece	DZI Bank	Bulgaria	74.26%	200.20
4.	11-Sep-06	ATE Bank	Greece	AIK Banka	Serbia	20.00%	n/a
5.	10-Sep-06	National Bank of Greece	Greece	Vojvodjanska Banka	Serbia	99.40%	488.60
6.	18-Jul-06	EFG Eurobank Ergasias	Greece	Universal Bank	Ukraine	99.34%	n/a
7.	23-Jun-06	ATE Bank	Greece	Mindbank	Romania	57.13%	41.07
8.	13-Jun-06	Credit Agricole	France	Emporiki Bank	Greece	63.13%	2.670.10
9.	15-May-06	Dubai Financial Group	Dubai	Marfin Financial Group	Greece	31.50%	486.55
10.	08-May-06 ¹	EFG Eurobank Ergasias	Greece	Tekfenbank	Turkey	70.00%	182.00
11.	03-Apr-06	National Bank of Greece	Greece	Finansbank AS	Turkey	46.00%	2.770.00
12.	23-Mar-06	Marfin Financial Group	Greece	Egnatia Bank SA	Greece	19.49%	136.65
13.	17-Mar-06	EFG Eurobank Ergasias	Greece	National Savings Bank ad	Serbia & Montenegro	37.70%	42.30
14.	02-Feb-06	Marfin Financial Group	Greece	Laiki Bank	United Kingdom	9.98%	110.08
15.	04-Nov-05	Piraeus Bank	Greece	Atlas Banka	Serbia & Montenegro	8.23%	8.98
16.	11-Oct-05	New York Community Bancorp	United States	NBG / Atlantic Bank of New York	Greece	100.00%	400.00
17.	02-Sep-05	Marfin Financial Group	Greece	Egnatia Bank SA	Greece	10.07%	37.32
18.	25-Aug-05	EFG Eurobank Ergasias	Greece	National Savings Bank ad	Serbia	52.50%	50.88
19.	10-Aug-05	Alpha Bank	Greece	Jubanka AD	Serbia & Montenegro	11.36%	23.69
20.	18-Feb-05	Piraeus Bank	Greece	Atlas Banka	Serbia & Montenegro	80.00%	31.29
21.	25-Jan-05	Piraeus Bank	Greece	Eurobank AD	Bulgaria	99.70%	65.77
22.	25-Jan-05	Banco Comercial Português	Portugal	Novabank	Greece	50.00%	448.54
23.	12-Jan-05	Canadian Western Bank	Canada	National Bank of Greece (Canada)	Greece	100.00%	18.36
24.	31-Aug-04	Alpha Bank	Greece	Jubanka AD	Serbia & Montenegro	88.64%	183.00
25.	31-Mar-04	Societe Generale	France	Geniki	Greece	49.90%	105.44
26.	29-Feb-04	Societe Generale	France	Geniki	Greece	22.34%	44.72
27.	14-Jan-04	Societe Generale	France	Geniki	Greece	22.34%	48.02

Πηγή: Mergerstat Intellinet Bloomberg Athens Stock Exchange.

Στον επόμενο πίνακα 2 παρουσιάζονται οι σπουδαιότερες εξαγορές που πραγματοποιήθηκαν στον ελληνικό χώρο τα τελευταία 16 χρόνια. Σημειώνεται ότι μετά το 2004 παρουσιάζεται πραγματική αύξηση της εξαγοράς ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων από ξένα (κυρίως από γαλλικά). Η δεκαετία του 1990 χαρακτηρίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις ιδιωτικοποιήσεις και εξαγορές τραπεζικών ιδρυμάτων, των οποίων ο έλεγχος ανήκε άμεσα ή έμμεσα στο κράτος (π.χ. της Τράπεζας Μακεδονίας Θράκης και της ΕΤΒΑ από την ιδιωτικοποιημένη το 1991 Τράπεζα Πειραιώς ή της Ιονικής Τράπεζας στην Alpha Bank). Μία άλλη εξαγορά που είχε προκαλέσει αίσθηση ήταν η εξαγορά της ιδιωτικής Τράπεζας Εργασίας από την EFG Eurobank το 1999.

Εικόνα 3. Εξαγορές και συγχωνεύσεις στην Ελλάδα τα τελευταία 16 χρόνια.

#	Year	Target	Buyer	Deal Size (€ mn.)	Price to Book Value	Price to PBT*
1	2006	Emporiki Bank	Credit Agricole	2,089.9	2.87	19.50
2	2006	Marfin Financial Group	Dubai Financial Group	401.6	2.03	30.24
3	2006	Egnatia	Marfin Financial Group	113.4	2.40	21.49
4	2005	Novabank	Millenium BCP Group	330.0	4.44	(19.55)
5	2005	Egnatia	Marfin Financial Group	30.6	1.42	13.85
6	2005	Panellinia	DZ Bank	8.5	2.81	65.53
7	2004	Geniki	Societe Generale	125.1	1.14	25.82
8	2002	ETBA	Piraeus	510.1	0.77	20.99
9	2002	Attica	Postal Savings	40.4	2.48	16.77
10	1999	Ergasias	Eurobank	1,821.7	15.93	27.55
11	1999	Ioniki	Alpha	798.2	5.59	42.24
12	1999	Doriki	Telesis	41.1	4.05	23.08
13	1999	Ergasias	Deutsche Bank	19.7	0.95	1.76
14	1998	Xiosbank	Piraeus	243.8	15.15	51.52
15	1998	Bank of Crete	Eurobank	218.6	1.79	n/a
16	1998	Macedonian – Thrace Bank	Piraeus	80.0	3.54	n/a
17	1998	Geniki	Interamerican	51.7	3.66	34.94
18	1998	Bank of Central Greece	Egnatia	49.4	2.41	n/a
19	1998	Bank of Athens	Eurobank	26.2	3.01	n/a
20	1997	Attica	TSMED	27.6	2.31	107.08
21	1996	Interbank	Eurobank	47.0	1.78	n/a
22	1993	Bank of Athens	Hanwa First Investment Co.	14.2	1.21	n/a
23	1991	Piraeus	Privatisation	8.8	2.01	n/a

Πηγή: Press Releases and Published Financial Statements ,* PBT= Κέρδη Μετά Φόρων

Γενικότερα στον ελληνικό Τραπεζικό χώρο έχουν αναπτυχθεί έξι μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα (Εθνική Τράπεζα, EFG Eurobank, Alpha Bank, Τράπεζα Πειραιώς, Εμπορική Τράπεζα, Αγροτική Τράπεζα), εκ των οποίων κάποιες αναμένεται να πρωταγωνιστήσουν στην εξαγορά του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, λόγω των σημαντικών καταθέσεων που αυτό διαθέτει. Από εκεί και πέρα αναμένονται εξαγορές και συγχωνεύσεις μικρότερων τραπεζών, χωρίς βέβαια να αποκλείεται κάποια μεγαλύτερη συμφωνία. Οι Ελληνικές Τράπεζες συμπλήρωσαν 16 εξαγορές από τραπεζικά ιδρύματα στην συνοριακή περιοχή των Βαλκανίων την περίοδο 2002 έως 2006 όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 11.

Πίνακας 11. Εξαγορές και συγχωνεύσεις 2002-2006 στα Βαλκάνια.

Ελληνική Τράπεζα	Εξαγοραζούσα Ξένη Τράπεζα	Χώρα	Ποσοστό Εξαγοράς (%)
Εθνική	Vojvodjanska Banka	Σερβία	100,00
	Finansbank	Τουρκία	46,00
	Banca Romaneasca	Ρουμανία	98,88
Eurobank	United Bulgarian Bank	Βουλγαρία	99,91
	Dominet Bank	Πολωνία	100,00
	DZI Bank	Βουλγαρία	74,26
	Universal Bank	Ουκρανία	99,34
	Tekfenbank	Τουρκία	70,00
	National Savings Bank	Σερβία	100,00
Alpha	Bancpost	Ρουμανία	78,00
	Postbanka	Βουλγαρία	100,00
	Alternatifbank	Τουρκία	47,00
Πειραιώς	Jubanka	Σερβία	99,99
	Atlas Banka	Σερβία	100,00
ATEbank	Eurobank	Βουλγαρία	99,85
	Egyptian Commercial Bank	Αίγυπτος	93,47
	AIK Banka	Σερβία	20,00
	Midbank	Ρουμανία	74,00

Πηγή: Deloitte

Επίσης σε μερικές από τις εξαγορές και συγχωνεύσεις οι Ελληνικές τράπεζες έπαιξαν και τον δεύτερο ρόλο τον ρόλο της τράπεζας που εξαγοράστηκε. Κατά την περίοδο 2004 έως 2006 οι Ελληνικές Τράπεζες που εξαγοράστηκαν είναι:

Πίνακας 12 Εξαγορές και συγχωνεύσεις Ελληνικών τραπεζών από Ξένες το 2004-2006.

Ξένη Τράπεζα	Χώρα	Εξαγοραζούσα Ελληνική Τράπεζα	Ποσοστό Εξαγοράς (%)
Credit Agricole	Γαλλία	Εμπορική	63,13
Dubai Financeial Group	Ντουμπάι	Marfin Financial Group	31,50
NewYork Community Bancorp	ΗΠΑ	NBG/Atlantic Bank Of New York	100,00
Canadian Western Bank	Καναδάς	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Καναδάς)	100,00
Sociele Generale	Γαλλία	Γενική	94,58

Πηγή: Deloitte

Στο ερώτημα κατά πόσο θα συνεχίσουν οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις στην Ελλάδα, κανείς δεν μπορεί να είναι απόλυτα σίγουρος. Η οικονομική λογική λέει όμως ότι αυτές θα συνεχιστούν κυρίως ανάμεσα στις μικρότερες τράπεζες. Πιο συγκεκριμένα, οι μικρές τράπεζες στην Ελλάδα λειτουργούν με μέση απόδοση επί των ιδίων κεφαλαίων η οποία κυμαίνεται στο 10% και αναλογία κόστους προς έσοδα πάνω από 70%, τη στιγμή που τα νούμερα αυτά για τις μεγαλύτερες τράπεζες κυμαίνονται στο 20% και 50% αντίστοιχα. Συνεπώς προκύπτει ότι οι μικρότερες τράπεζες δεν έχουν φτάσει στο μέγεθος που θα τους επιτρέψει να έχουν τέτοιες οικονομίες κλίμακας ώστε να μπορούν να προσφέρουν στους ιδιοκτήτες τους αποδόσεις αντίστοιχες με αυτές των μεγαλύτερων ανταγωνιστών τους.

2.10 Σημαντικότερα Γεγονότα

Στις 9 Αυγούστου 2006 μετά την ανάληψη ενός ανταγωνιστικού στοιχήματος της Τράπεζας Κύπρου και μιας αυξημένης προσφοράς μετρητών η Γαλλική Credit Agricole κέρδισε τον έλεγχο της Εμπορικής Τράπεζας. Η οικονομική δύναμη της Γαλλικής τράπεζας μπορούσε να υποστηρίξει την επέκταση της Εμπορικής Τράπεζας μέσω μιας επιθετικής τιμολογιακής στρατηγικής για να κερδίσει μερίδιο στην αγορά.

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2006 η κυπριακή Λαϊκή πραγματοποίησε δημόσια προσφορά για το 100% της Marfin Financial Services και της Εγνατίας Τράπεζας για μια τριπλή συγχώνευση. Ο έλεγχος νέας ύπαρξης (αναμενόταν να ονομαστή "Marfin Popular Bank") θα ήταν στο χέρι των μετόχων της Marfin κυρίως μετόχων του Dubai. Η Marfin Popular Bank αναμενόταν να γίνει η 6η Ελληνική Τράπεζα με ενεργητικά και μπορούσε να γίνει ένας σημαντικός παίκτης με πληθώρα κεφαλαιακών πόρων την εποχή που έγινε η συγχώνευση. Κατά την περίοδο 1997 έως 2007 οι Ελληνικές συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 13.

Πίνακας 13. Εξαγορές και Συγχωνεύσεις μεταξύ Ελληνικών τραπεζών.	
Αγοραστής Ελληνική Τράπεζα	Συγχωνευθείσα Ελληνικά Τράπεζα
MARFIN Popular Bank	Marfin Bank, Εγνατία Τράπεζα, Λαϊκή Τράπεζα (Ελλάς)
MARFIN Bank	10% της Εγνατίας Τράπεζας
Εμπορική Τράπεζα	Τράπεζα Επενδύσεων
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	ΕΤΕΒΑ
EFG Eurobank	Unit Bank
Τράπεζα Πειραιώς	ΕΤΒΑ
EFG Eurobank	Telesis, Τράπεζα Επενδύσεων
Credit Agricole	6,7% της Εμπορικής Τράπεζας Ελλάδος
BCB	50% της NOVA Bank
Alpha Τράπεζα Πίστewς	Ιονική Τράπεζα
EFG Eurobank	Τράπεζα Εργασίας
Deutsche Bank	10% της EFG Eurobank
Τράπεζα Πειραιώς	National Westminster Bank
Telesis AXE	Δωρική Τράπεζα
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος
EFG Eurobank	Τράπεζα Κρήτης
EFG Eurobank	Τράπεζα Αθηνών
Τράπεζα Πειραιώς	Τράπεζα Μακεδονίας Θράκης
Τράπεζα Πειραιώς	Xios Bank
Τράπεζα Πειραιώς	Credit Lyonnais
Εγνατία Τράπεζα	Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος
Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος	Εθνική Στεγαστική Τράπεζα
Τράπεζα Πειραιώς	Ελληνικό δίκτυο Chase Manhattan
EFG Eurobank	Interbank

Πηγή : Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Το παράδειγμα της εξαγοράς της Εμπορικής Τράπεζας από την Credit Agricole το 2006 –η μεγαλύτερη εξαγορά ελληνικού πιστωτικού ιδρύματος από άλλο διεθνές–, υποδηλώνει το ενδιαφέρον των ξένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την αναπτυσσόμενη ελληνική αγορά, όλες οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν δυναμικά τους Έλληνες πελάτες τους, οι οποίοι επεκτάθηκαν στη ΝΑ Ευρώπη. Στο βαθμό που η ελληνική αγορά ωριμάζει χρηματοοικονομικά, η έγκαιρη ανεύρεση εναλλακτικών πηγών εσόδων για περαιτέρω δυναμική ανάπτυξη της κερδοφορίας των τραπεζών αποτέλεσε μονόδρομο⁴.

Στο πλαίσιο αυτό η επέκταση αυτή των τραπεζών αναμένεται να αποτελέσει σημαντική πηγή κερδοφορίας στο μέλλον, καθώς οι οικονομίες των χωρών αυτών σταδιακά αποκτούν δυναμική σύγκλιση προς τις αντίστοιχες της Δυτικής Ευρώπης.

Ενδεικτικό της σημασίας που αποδίδουν οι ελληνικές τράπεζες στην εξωσυνοριακή δραστηριότητά τους είναι ότι έως σήμερα έχουν επενδύσει στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης ποσά που ξεπερνούν τα 6 δισ. ευρώ, και λειτουργούν περίπου 1.900 καταστήματα (που αντιστοιχούν στο 1/3 του συνολικού αριθμού των καταστημάτων)⁵.

⁴ «Αναγκαστική πορεία η εξωσυνοριακή ανάπτυξη», Φραγκίσκος Γρατσάνης-senior banker εταιρικής και επενδυτικής τραπεζικής στην Εμπορική Τράπεζα, 06 Μαΐου 2008, www.enthesis.net.

⁵ Τράπεζα της Ελλάδος και Ένωση Ελληνικών Τραπεζών «Διεθνές Πιστωτικό Σύστημα: Προκλήσεις και Προοπτικές», Επιστημονικό Μάρκετινγκ, τεύχος Σεπτεμβρίου 2007.

Έτσι λοιπόν, «οι εγχώριες τράπεζες κατέχουν μακράν την πρώτη θέση σε ό,τι αφορά τον αριθμό των ντιλ που έγιναν στην περιοχή»⁶, καθώς σε σύνολο 40 διασυνοριακών εξαγορών, που έγιναν την προηγούμενη τετραετία σε Τουρκία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Σερβία, Αλβανία, Ρουμανία και Σκόπια, οι 13 πραγματοποιήθηκαν από ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κυρίως από την Εθνική, τη Eurobank, την Πειραιώς και την Alpha Bank.

Ήδη μέσα σε μια τετραετία δυναμικής ανάπτυξης οι ελληνικές τράπεζες έχουν αποσπάσει σημαντικά μερίδια αγοράς στις χώρες όπου έχουν αναπτυχθεί, ενώ στόχος είναι σε δυο-τρία χρόνια οι χώρες αυτές να «παράγουν» το 20-30% των εσόδων του κλάδου και περίπου το 10-15% της κερδοφορίας τους.

Σήμερα η Εθνική έχει περίπου 700 καταστήματα στη ΝΑ Ευρώπη, άλλα τόσα η Eurobank που τον τελευταίο χρόνο έχει επενδύσει περίπου 1 δισ. ευρώ στην περιοχή, η Alpha διαθέτει δίκτυο 220 καταστημάτων με στόχο τον υπερδιπλασιασμό του το 2008, η Πειραιώς διαθέτει σχεδόν 190 καταστήματα και η Αγροτική περίπου 45 σε Σερβία και Ρουμανία. Οι ελληνικές τράπεζες αποδείχθηκαν, πάντως, αρκετά γενναιόδωρες ως προς τις αποτιμήσεις των στόχων που επέλεξαν να εξαγοράσουν στο παρελθόν. Όχι τόσο ως προς τα απόλυτα μεγέθη που πλήρωσαν –καθώς οι επενδύσεις τους ήταν κυρίως μικρού ή μεσαίου βεληνεκούς– όσο κυρίως ως προς τους δείκτες αποτίμησης, και αυτό είτε επειδή άργησαν να προχωρήσουν με αποτέλεσμα οι αποτιμήσεις να έχουν ανεβεί είτε επειδή οι στόχοι εξαγοράς είχαν «λιγοστέψει», οπότε τα ντιλ έγιναν αναγκαστικά σε υψηλές τιμές.

Μια από τις ακριβότερες εξαγορές που έγιναν, όπως αναφέρεται και στο άρθρο, ήταν αυτή της βουλγαρικής τράπεζας DZI Bank από τη Eurobank τον Σεπτέμβριο του 2006. Η Eurobank πλήρωσε 200,2 εκατ. δολ. για το 74% της τράπεζας, αποτιμώντας 6,8 φορές τη λογιστική της αξία, όταν άλλες εξαγορές από ξένες τράπεζες στη χώρα έγιναν έως και 2,5 φορές πάνω από τα ίδια κεφάλαια.

Εξίσου ακριβό τίμημα έδωσε η Eurobank και για τη National Savings Bank της Σερβίας, όπου πλήρωσε περίπου 6 φορές τη λογιστική της αξία, ενώ από τις ακριβότερες ήταν και οι δύο μεγάλες εξαγορές που πραγματοποίησε η Εθνική Τράπεζα: αυτή για τη σέρβικη Vojvodjanska Banka έναντι 490 εκατ. δολαρίων ή περίπου 5,3 φορές τη λογιστική αξία της και 150 φορές τα προ φόρων κέρδη, και φυσικά για την τουρκική Finansbank έναντι 2,77 δισ. δολ. και αποτίμηση περίπου 4 φορές τη λογιστική της αξία.

Επί χρόνια, πάντως, οι προσδοκίες που καλλιεργούνται στη χρηματιστηριακή αγορά είναι ότι η προίκα των ελληνικών τραπεζών στην Ανατολική Ευρώπη θα αποτελέσει και το ισχυρό διαπραγματευτικό χαρτί τους εφόσον ανοίξει ένας κύκλος συγκέντρωσης του κλάδου με εξαγορές και συγχωνεύσεις, όπου αυτή τη φορά στόχο θα αποτελέσουν οι εγχώριες τράπεζες, και αγοραστές μεγαλύτερου μεγέθους ξένες.

2.11 Διαφορές πριν και μετά τις εξαγορές στις καταθέσεις, καθώς και τα δάνεια των Ελληνικών Τραπεζών.

Οι περισσότερες εξαγορές και συγχωνεύσεις στην περιοχή των βαλκανικών χωρών πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των ετών 2005 και 2006 μια εποχή πολλή πιο μετά την εμφάνιση του ευρώ. Ο αρχικός στόχος των τραπεζών ήταν να εδραιώσουν καλύτερα την θέση τους στην παγκόσμια αγορά, την πώληση περισσοτέρων και πιο ποιοτικών υπηρεσιών και χρηματοοικονομικών προϊόντων και συγκεκριμένα στην περιοχή των Βαλκανίων μια περιοχή με χαμηλό ιδιαίτερα ανταγωνισμό και εύπορη σε επενδύσεις. Στο γενικό κλίμα οι τράπεζες από την επεκτατική πολιτική τους και με στόχο την παγκόσμια εδραίωση τους και την αύξηση των κερδών τους βλέπουμε πως μετά την εξαγορά ή συγχώνευση που πραγματοποίησε στις χώρες των Βαλκανίων δεν πήγε άσκοπου αφού με βάση τα πρώτα στοιχεία του έτους 2006 όπως αυτά προέκυψαν βλέπουμε πως τόσο οι καταθέσεις τους ανά κατάσταση όσο και τα διάφορα δάνεια ανά κατάσταση είχαν μια αύξηση πράγμα που αποδεικνύει πως η απόφαση για εξαγορά ή συγχώνευση αποδείχθηκε άριστη.

Στον παρακάτω πίνακα 14 φαίνονται τα δάνεια και οι καταθέσεις των τραπεζών που επιχείρησαν να εξαγοράσουν ή να συγχωνευθούν με κάποια Βαλκανική.

⁶ «Με αβαντάζ οι ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια», Βασίλης Γεωργιάς, Ελευθεροτυπία, 6 Απριλίου 2009.

Πίνακας 14. Αποτελέσματα τραπεζών μετά τις Εξαγορές και Συγχωνεύσεις

Χώρα	Μετά τις εξαγορές και συγχωνεύσεις		Πριν τις εξαγορές και συγχωνεύσεις		Διαφορά Δανείων	Διαφορά Καταθέσεων
	Δάνεια ανά Κατάστημα	Καταθέσεις ανά Κατάστημα	Δάνεια ανά Κατάστημα	Καταθέσεις ανά Κατάστημα		
Εθνική	44,9	57,8	38,9	50,1	6,0	7,7
Eurobank	43,4	30,9	31,4	22,4	12,0	8,5
Alpha	57,6	43,4	31,2	23,5	26,4	19,9
Πειραιώς	43,0	33,5	19,3	15,0	23,7	18,5
Εμπορική	42,8	39,9	17,4	16,2	25,4	23,7
ΑΤΕ	25,7	38,2	11,8	17,5	13,9	20,7
Ταχ.Ταμιευτήριο	32,9	76,6	4,5	10,4	28,4	66,2
Marfin	41,1	47,0	3,4	3,9	37,7	43,1
Γενική	23,6	20,9	2,8	2,5	20,8	18,4
Εγνατία	35,7	37,1	2,5	2,6	33,2	34,5
Αττικής	35,7	39,1	2,1	2,3	33,6	36,8
Aspis	26,1	25,7	1,7	1,7	24,4	24,0
Proton	46,7	55,7	0,8	1,0	45,9	54,7

Πηγή : Published & Consolidated Financial Statements under IFRS, Hellenic Banking Association

2.12 Η επίπτωση των διασυνοριακών εξαγορών και συγχωνεύσεων των Ελληνικών Τραπεζών στους δείκτες τους ROAE και ROAA

Μια ακόμη απόδειξη για την θετική επίπτωση που είχαν οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις για την κάθε μια τράπεζα σαν χρηματοπιστωτικός οργανισμό φαίνεται από την παρατήρηση της παρακάτω εικόνας 3 όπου έχει υπολογιστεί ο δείκτης ROAA και ο δείκτης ROAE όπου δείχνουν ότι η απόδοση του μέσου όρου των ενεργητικών στοιχείων, μετά την αφαίρεση των φόρων, ήταν θετική και οι τράπεζες χρησιμοποίησαν αποτελεσματικά τα στοιχεία των απαιτήσεων τους για την κάλυψη των υποχρεώσεων και την κερδοφορία τους ενώ η απόδοση των κεφαλαίων της επιχείρησης, μετά την αφαίρεση των φόρων, ήταν θετική και σε ικανοποιητικό βαθμό για τις τράπεζες που εξαγόρασαν ή συγχώνευσαν κάποια άλλη στην περιοχή των Βαλκανίων.

Εικόνα 4. Αποτελέσματα δεικτών ROAA και ROAE από τις εξαγορές και συγχωνεύσεις

#	Bank Name	Equity / Assets (%) 30.09.2006	Loans / Deposits (%) 30.09.2006	Return on Average Assets (after tax) ROAA* (%)	Return on Average Equity (after tax) ROAE* (%)
1.	NATIONAL	8.7%	77.6%	1.6%	22.3%
2.	EUROBANK	5.3%	140.2%	1.4%	24.7%
3.	ALPHA	4.7%	132.8%	1.4%	28.3%
4.	PIRAEUS	5.0%	128.2%	1.7%	32.4%
5.	EMPORIKI	5.1%	107.2%	0.6%	11.3%
6.	ATE BANK	5.7%	67.3%	0.7%	12.8%
7.	POSTAL SAVINGS	6.5%	43.0%	1.0%	14.2%
8.	MARFIN	12.7%	87.4%	3.0%	16.3%
9.	GENIKI	4.4%	112.5%	(1.3%)	(25.5%)
10.	EGNATIA	7.2%	96.2%	0.5%	6.9%
11.	ATTICA	5.3%	91.3%	0.1%	1.5%
12.	ASPIS	5.5%	101.5%	0.5%	8.8%
13.	PROTON	24.6%	83.8%	3.9%	12.3%
14.	BANK OF CYRPUS	6.3%	68.9%	1.3%	21.2%
15.	CYPRUS POPULAR BANK	5.5%	69.6%	1.1%	20.6%

Source: Published & Consolidated Financial Statements under IFRS. BANK OF CYPRUS & CYPRUS POPULAR BANK's Published & Consolidated Financial Statements under IFRS in €.

Notes: Loans are net of provisions. Deposits include all liabilities due to customers. No adjustments to the equity of the banks made on the basis of notes to the financial statements and auditors' qualifications.

*. ROAA and ROAE have been calculated on annual basis.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι Ελληνικές τράπεζες αναγνωρίζοντας τις ευκαιρίες για αύξηση των κερδών τους, που παρουσιάζονται στην αγορά των Βαλκανικών χωρών, μετά και την είσοδο κάποιων από αυτές στην Ευρωπαϊκή ένωση, καθώς και την σταδιακή ένταξη των υπολοίπων φρόντισαν να επεκτείνουν τα μεγέθη τους με εξαγορές τραπεζών σε αυτές τις χώρες. Σημαντικό ρόλο στην απόφαση των Ελληνικών τραπεζών για εξαγορές Βαλκανικών τραπεζών έπαιξε οι επενδύσεις των Ελληνικών επιχειρήσεων στις Βαλκανικές χώρες από τις αρχές τις δεκαετίας του '90. Ένας ακόμη καθοριστικός παράγοντας της επέκτασης των Ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια ήταν η είσοδος της χώρας στη ζώνη του Ευρώ.

Από τους πίνακες, και τα στοιχεία της παρούσης εργασίας γίνεται αντιληπτό ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν ωφεληθεί σημαντικά από τις εξαγορές και συγχωνεύσεις (εντός συνόρων και διασυνοριακές), αφού έχουν αυξήσει σημαντικά τόσο τις καταθέσεις τους όσο και το χαρτοφυλάκιο των δανείων τους.

Επίσης αν και σε ορισμένες περιπτώσεις το κόστος εξαγοράς βαλκανικής τράπεζας από ελληνική τράπεζα ήταν σημαντικά υψηλό διαφαίνεται ότι αυτό σταδιακά θα αποσβεσθεί αφού και οι δύο τράπεζες έχουν αρκετά υψηλό δείκτη ROAE (π.χ. Finance Bank από ΕΤΕ και DZI από ΕFG Eurobank).

Το κύμα των διασυνοριακών εξαγορών και συγχωνεύσεων στα Βαλκάνια προκάλεσε κάποιους φόβους, κυρίως όσον αφορά τη σταθερότητα του συστήματος, αλλά και την παροχή επαρκών δανειακών κεφαλαίων προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και καταναλωτές, καθώς και την τιμολόγηση προς αυτούς, αλλά με τη «Βασιλεία ΙΙ»

υπάρχουν πλέον ολοκληρωμένοι τρόποι ελέγχου, ενώ η παροχή δανειακών κεφαλαίων και η τιμολόγηση δείχνει να μην επηρεάζεται τελικά και τόσο από τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις.

Βέβαια άγνωστο παραμένει το γεγονός της συνέχισης του κύματος των διασυνοριακών εξαγορών και συγχωνεύσεων στον τραπεζικό κλάδο των Βαλκανικών χωρών με τον ίδιο ρυθμό, δεδομένης και της τρέχουσας οικονομικής κρίσης.

Είναι σίγουρο πάντως ότι οι εξαγορές στον τραπεζικό κλάδο δε θα σταματήσουν, αν και ο ρυθμός τους είναι πιθανό να περιοριστεί. Από την άλλη πλευρά, οι διασυνοριακές συμφωνίες είναι σε ανάπτυξη, επιταχύνοντας την ενοποίηση της παγκόσμιας τραπεζικής αγοράς. Πιστεύουμε ότι σε μερικά χρόνια από σήμερα ο τραπεζικός χάρτης των Βαλκανίων θα περιλαμβάνει έναν πολύ μικρότερο αριθμό τραπεζών, οι οποίες όμως θα είναι σημαντικά μεγαλύτερου μεγέθους.

Οι ελληνικές τράπεζες θα χρειαστεί να επεκταθούν γρήγορα και να αποκτήσουν κατάλληλο μέγεθος, ώστε να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο επόμενο στάδιο των συγχωνεύσεων και εξαγορών στην περιοχή.

Οι εξελίξεις υποχρεώνουν τις τράπεζες να προβούν σε αναδιάρθρωση της επιχειρηματικής τους δομής και σε επανεξέταση της στρατηγικής τους, με αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας και φάσματος και μείωση του λειτουργικού τους κόστους. Η *κυρίαρχη τάση*, που υπάρχει, είναι οι εξαγορές και συγχωνεύσεις για την δημιουργία μεγάλων χρηματοοικονομικών ομίλων, έτοιμων να ανταγωνισθούν αποτελεσματικά σε διεθνές επίπεδο. Στόχος είναι η απόκτηση ισχυρής κεφαλαιακής διάρθρωσης, τα μεγάλα δίκτυα, η ικανότητα προσφοράς πακέτων προϊόντων σε ελκυστικές τιμές.⁷

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Akhavain J.D., Berger A.N. & Humphrey D.B. (1997): "The Effects of Megamergers on Efficiency and Prices: Evidence from a Bank Profit Function.", *Review of Industrial Organization* 12, pp 95-139
- Allen L. & Rai A.: *Operational Efficiency in Banking: An International Comparison*"; *Journal of Banking & Finance* 20, pp 655-672
- Altunbas Y., Gardener E.P.M., Molyneux P. & Moore B. (1998): "Efficiency in European Banking", John Wiley Ch. 8
- Altunbas Y. & Ibenez M.D. (October 2004): "M&As Performance in Europe: The Role of Strategic Similarities", working paper no. 398, www.ecb.int
- Altunbas Y., Molyneux Ph., Thornton J. (1997): "Big-Bank Mergers in Europe: An Analysis of the Cost Implications", *Economica* 64, pp 317-329
- Amel D., Barnes C., Panetta F, Salleo C., (2002) "Consolidation and Efficiency in the Financial Sector: A Review of the International Evidence", www.federalreserve.gov
- Berger A.N., Bonime S.D., Goldberg L.G. & White L.J. (1999b): "The Dynamics of Market Entry: The Effects of Mergers and Acquisitions on De Novo Entry and Small Business Lending in the Banking Industry", www.federalreserve.gov
- Berger A.N., Demsetz R.S. & Strahan P.E. (1999a): "The Consolidation of the Financial Services Industry: Causes, Consequences and Implications for the Future", *Journal of Banking & Finance* 23, pp135-194
- Berger A.N. & DeYoung R. (2002): "Technological Progress and the Geographic Expansion of the Banking Industry", www.federalreserve.gov
- Berger A.N, DeYoung R., Genay H. & Udell G.F.(2000a): "Globalization of Financial Institutions: Evidence from Cross-Border Banking Performance", www.federalreserve.gov
- Berger A.N., Dick A.A., Goldberg L.G. & White L.J. (2005): "The Effects of Competition from Large Multimarket Firms on the Performance of Small, Single-Market Firms: Evidence from the Banking Industry"; www.federalreserve.gov
- Berger A.N. & Mester L.J. (1999c): "What explains the Dramatic Changes in Cost and Profit Performance of the U.S. Banking Industry?" www.federalreserve.gov
- Berger A.N. & Mester L.J. (1997): "Inside thw Black Box: What Explains Differences in the Efficiencies of Financial institutions"; *Journal of*

⁷ Kyriazopoulos Georgios, Dr. Dr. Zissopoulos Dimitrios, Dr. Sariannidis Nikolaos «Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των εξαγορών και συγχωνεύσεων των τραπεζών στη διεθνή και την ελληνική οικονομία» ESDO Florina Sept. 2009

Banking and Finance Vol.21

- Berger A.N., Rosen R.R. & Udell G.F. (1998b): "The Effect of Market Size Structure on Competition: The Case of Small Business Lending", www.federalreserve.gov
- Berger A.N., Saunders A., Scalise J.M. & Udell G.F. (1998a): "The Effects of Bank Mergers and Acquisitions on Small Business Lending", *Journal of Financial Economics* 50 pp 187-222
- Michael A. Hitt, Jeffrey S. Harrison, R. Durane Ireland, 2001, "Merge and Acquisitions, A Guide to Creating Value for Stakeholders. Oxford University Pres. Berlin
- Clark, Jeffrey A., 1988, "Economies of Scale and Scope at Depository Financial Institutions: A Review of the Literature", *Economic Review* (Federal Reserve Bank of Kansas City), 73, (September/October), 16-33.
- Dahl, Drew and Ronald E.S., 1989, "Evidence on the Role of Holding Company Acquisition in the Management of Bank Capital", *Journal of Financial Services Research*, 2, (February), 21-37.
- Eckbo, Espen B., 1983, "Horizontal Mergers, Collusion, and Stockholder Wealth", *Journal of Financial Economics*, 11, (April), 241-273.
- Eckbo, Espen B., 1985, "Mergers and the Market Concentration Doctrine: Evidence from the Capital Market", *Journal of Business*, 58, (July), 325-349.
- Frieder, Larry A., 1980, *Commercial Banking and Holding Company Acquisitions: New Dimensions in Theory Evaluation, and Practice*, UMI Research Press, Ann Arbor, Michigan.
- Gilligan, Thomas, Smirlock M., 1984, "An Empirical Study of Joint Production and Scale Economies in Commercial Banking", *Journal of Banking and Finance*, 8, (March), 67-77.
- Gilligan, Thomas, Smirlock M., and Marshall W., 1984, "Scale and Scope Economies in Multi-product Banking Firms", *Journal of Monetary Economics*, 13, (May), 393-405.
- Frank J. F., Modigliani F., & Michael G.F., "Foundations of Financial Markets and Institutions", Prentice Hall 1994, σελ. 79
- Hawawini A.G., Swary I., "Mergers and Acquisitions in the U.S. Banking Industry", Elsevier Science Publishers B.V. Amsterdam The Netherlands 1990.
- Παπαδόκης Βασίλειος: *Στρατηγική των Επιχειρήσεων, Ελληνική & Διεθνής Εμπειρία*. Εκδόσεις Ε. Μπένου, (2002).
- Rhoades Stephen A., 1985b, "Mergers and Acquisitions by Commercial Banks, 1960-1983", Washington, Federal Reserve System, *Staff Studies*, No 142, (January).
- Rhoades Stephen A., 1986, "Bank Operating Performance of Acquired Firms in Banking Before and After Acquisition", Washington Federal Reserve System, *Staff Studies*, No 149, (May).

ΑΡΘΡΑ

- Αθανάσογλου, Π. Π. και Ι. Ν. Μπρισίμης (2004), "Η επίδραση των συγχωνεύσεων και εξαγορών στην αποτελεσματικότητα των τραπεζών στην Ελλάδα", *Οικονομικό Δελτίο*, Τεύχος 22, Τράπεζα της Ελλάδος, Ιανουάριος 2004.
- Alexandra Ayala Merger Performance in the European Banking Industry: An Integrated Approach Replicating the Larsson and Finkelstein (1999) Model Preliminary and incomplete draft of Chapter 5 (December 2005)
- Altunbas Y. & Ibenez M.D. (October 2004): "M&As Performance in Europe: The Role of Strategic Similarities", working paper no. 398, www.ecb.int
- Bos J.W.B. & Schmiedel H. (December 2006): "Is there a Single Frontier in a Single European Banking Market?", working paper No. 701, www.ecb.int
- Βρέντζου Ελένη και Νούνης Χρήστος, Τρέχουσες εξελίξεις στο ελληνικό Χρηματοπιστωτικό σύστημα, δελτίο α' τριμήνου 2007, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, www.hba.gr.
- Deepa Vaidyanathc, Vincenzo Pisano, Katsuhiko Shimizu, Michael A. Hittb, 2004, "Theoretical foundations of cross-border mergers and acquisitions: A review of current research and recommendations for the future", *Journal of International Management*
- Hannan T.H. & Pilloff S.J. (2006): "Acquisition Targets and Motives in the Banking Industry", www.federalreserve.gov
- Kyriazopoulos Georgios, Dr. Dr. Zissopoulos Dimitrios, Dr. Sariannidis Nikolaos «Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των εξαγορών και συγχωνεύσεων των

- τραπεζών στη διεθνή και την ελληνική οικονομία» ESDO Florina Sept. 2009
- Pasiouras Fotios, Tanna Sailesh, Gaganis Chrysovalantis, "What Drives Acquisitions in the EU Banking Industry? The Role of Bank Regulation and Supervision Framework, Bank Specific and Market Specific Factors", Coventry University
- Pasiouras Fotios, Tanna Sailesh, Zopounidis Constantin(2007), "The identification of acquisition targets in the EU banking industry: An application of multicriteria approaches", *International Review of Financial Analysis*, Volume 16, Issue 3, Pages 262-281.
- Philip R. Lane and Gian Maria Milesi- Ferretti Cross-Border Investment in Small International Financial Centers February 2010 **International Monetary Fund** IMF Working Paper
- Steven Brakman Harry Garretsen Charles van Marrewijk Cross-border Mergers and Acquisitions ON REVEALED COMPARATIVE ADVANTAGE AND MERGER WAVES January 2008 TI 2008-013/2 Tinbergen Institute Discussion Paper
- Topaloglou Lefteris University of Thessaly Department of Planning and Regional Development Interaction, Perceptions and Policies in the Boundaries of European Union: The Case of the Northern Greek Cross Border Zone Economic Alternatives, issue 1, 2008
- Vergos P. Konstantinos, Christopoulos G. Apostolos (2008), "The Effects of Acquisitions on the Market Value of the Banking Sector: An Empirical Analysis from Greece", *European Journal of Scientific Research*, Vol.24 No.3, pp.410-419, www.eurojournals.com/ejsr.htm
- Walner and Raes, "Integration and consolidation in EU banking-an unfinished business", *Economic papers*, Number 226, Απρίλιος 2005, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Commission
- Zhaogang Qiao Cross-country Consumption Risk Sharing a Long-run Perspective IMF Working Paper March 2010 International Monetary Fund European Department

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΙΣΤΟ

<http://www.bis.org/publ/bcbs162.pdf?noframes=1>

www.bankofgreece.gr

www.deloitte.com "Highlights of the Greek Banking Sector", Deloitte Business Solutions S.A., December 2007.

www.ase.gr

www.bloomberg.com

www.ecb.europa.eu. "Mergers and Acquisitions involving the EU banking industry-Facts and implications", December 2000, EKT,

www.mergerstat.com

www.hba.gr Λιδωρίκης Αλέκος, Οι ελληνικές τράπεζες στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ν.Α. Ευρώπης.

www.hba.gr Μαντζούνης Δημήτριος, Η επέκταση των Ελληνικών τραπεζών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

www.hba.gr Νανόπουλος Νικόλαος, Οι διεθνείς τάσεις στις τραπεζικές συγχωνεύσεις και εξαγορές, καθώς και οι πιθανές επενέργειες στον τραπεζικό κλάδο των χωρών της ΝΑ Ευρώπης, δελτίο αρ. 42, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

www.laiki.com

www.bankofcyprus.com

www.enthesis.net Γρατσώνης Φραγκίσκος, Αναγκαστική πορεία η εξωσυνοριακή ανάπτυξη, εν *Thesis*, Ιούνιος 2008.

www.imf.org

www.ebrd.com

www.pwc.com/gr/en